

ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ТРАДИЦІЯХ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

Стаття містить методичні рекомендації вчителям музики, вихователям щодо організації виховної роботи, спрямованої на ознайомлення і вивчення музичного фольклору свого краю школярами. На прикладі використання подільських обрядів автор описує процес підготовки заходів, добору музичного матеріалу і подає фрагменти сценарію з методичним коментарем. Наведено маловідомі зразки подільського фольклору, які збагатять музично-педагогічну практику, розширять репертуар учителів музики і допоможуть їм зацікавити учнів українськими традиціями.

Ключові слова: школярі, українські фольклорні традиції, позакласна робота, музичний фольклор Поділля.

Любов до народної пісні, звичаїв, музики – найприродніший і найглибший духовний початок життя, адже кожна дитина генетично несе в собі задатки тієї свідомості, на якій у далекому минулому зросла могутня стихія музичного фольклору. Тому фольклор завжди був і повинен залишатися дієвим засобом виховання.

Педагоги й музиканти одностайні в тому, що саме віковічні традиції повинні стати надбанням дітей – рідна мова, пісня, казка здатні зародити в їхніх душах потяг до краси і гармонії. Адже музичний фольклор завжди був частиною людського життя й у більшості жанрів (календарному, родинно-обрядовому, дитячому) не передбачав поділу на слухачів та виконавців, а це означало створення природної творчої атмосфери, де кожен міг проявити себе в імпровізації.

Ідея відродження та використання народної педагогіки в національній школі України розроблялась Б. Грінченком, Г. Ващенком, А. Макаренком, С. Русовою, М. Стельмаховичем, В. Сухомлинським та ін. Використання українського музичного фольклору в навчально-виховному процесі досліджували сучасні педагоги – С. Садовенко, Н. Кудикіна (дошкільня), Р. Марченко, О. Ростовський, Л. Хлебникова (школа).

Величезний пласт музичного фольклору виник на благодатній подільській землі. Народні пісні Поділля збирали й записували відомі фольклористи минулого (М. Леонтович, А. Свидницький, Г. Танцюра, Н. Присяжнюк, Я. Зуїха), сучасні дослідники (О. Дудар, С. Маховська, З. Яропуд), педагоги (Л. Іваннікова, Л. Нагорний, В. Кропивницький), і композитори (О. Яковчук, М. Балема). Однак подільський край таїть ще багато пісень та обрядів. Тому в організованих студентами та викладача-

ми Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (ХГПА) експедиціях нам вдалося познайомитися з носіями обрядових традицій на Поділлі й записати унікальні зразки самобутнього фольклору [6]. Проте знайти і зберегти пісні – це тільки половина важливої роботи з донесення цього музичного скарбу до сучасних українців. Друга, не менш важлива справа – вивчення і прилучення дітей ще змалечку до старовинних традицій і музичного фольклору; їх осучаснення, уведення в повсякденне життя, щоб вони стали цікавими й доступними сучасним дітям.

Із музичним фольклором діти знайомляться ще в дошкільні роки, вивчення його продовжується в початковій і основній школі. Різноманітні твори: пісні, забавлянки, веснянки, колядки та ін. складають репертуар програм з «Музичного мистецтва» і «Мистецтва» на уроках у загальноосвітній школі. Однак, на наш погляд, більші можливості для пізнання фольклору дає позаурочна діяльність учнів, яка представлена гуртками, об'єднаннями тощо. На базі навчальних закладів можуть організовувати концерти, конференції, лекторії, свята та ін.

Отже, **метою статті** є розкриття специфіки ознайомлення школярів зі звичаями українського народу в умовах позаурочної діяльності. І хоч автор здійснює це на прикладі подільського музичного фольклору, однак запропоновані методи й форми роботи будуть корисними для педагогів-музикантів інших регіонів, оскільки є універсальними, а також збагатять їхнє уявлення про культуру та обряди різних регіонів України.

Музичне виховання сучасних школярів відбувається традиційно на основі національної культури. На уроках учні знайомляться з відомими зразками фольклору, що

пройшли тривалу апробацію і знані не одним поколінням українців. У різних регіонах існують свої, характерні виключно для даного краю, обряди, звичаї і пісні, які є відображенням певних подій, оспівують народних героїв тощо. Їх знання необхідне учням, які мешкають у цій області чи краї, оскільки виховують якості, притаманні справжнім патріотам, розширюють кругозір.

Знайомство з творами музичного фольклору в загальноосвітній школі набуло традиційних форм – сприймання та виконання на уроках музики й у позаурочній роботі (свята, концерти, конкурси тощо). У молодшій школі учні часто інсценізують народні пісні, забавки, що урізноманітнює навчальну діяльність. Підліткам і старшокласникам можна пропонувати інші, відповідні їхньому віку, форми роботи, які зацікавлять школярів можливостями виявити свої мистецькі здібності, талант організатора чи виконавця, декоратора чи фольклориста-пошукача творів, а можливо – дослідника-науковця. Значну роль тут може відіграти позаурочна діяльність, адже в гуртках, об'єднаннях можна не тільки побіжно знайомитися з фрагментами обрядів, вивчати пісні, а й досліджувати звичаї, писати наукові праці, організувати проекти і, звичайно, – виконувати обрядові дійства не у скороченому варіанті, а так, як це відбувалося за традицією. Окрім цього, великим є вплив фольклору на виховання моральних орієнтирів дітей, адже порівняння побуту, подій, вчинків українців традиційного суспільства допоможе зробити певні висновки і щодо власних моральних і етичних якостей.

Досвід свідчить, що серед найефективніших форм залучення учнів до музичного фольклору вчителем загальноосвітньої школи може бути *музично-просвітницький лекторій*, де цікава інформація поєднується зі слуханням музики, переглядом кінофрагментів тощо. Корисними та цікавими будуть також такі форми роботи, як *клуби за інтересами, конкурси* на краще проведення українського обряду (колядування, шедрування, зустріч весни, Андріївські вечорниці тощо); *фольклорні гурти* або *ансамблі бандуристів, вокальні гуртки* та ін.

Однак ніщо не зможе замінити участі школярів у справжньому *обрядовому дійстві*, а виконання «на живо» є ще однією формою роботи. Познайомимось з процесом підготовки та організації такого обряду в школі. Підготовча робота може здійснюватися на базі гуртка або клубу за інтересами, у якого є свій план роботи і програма. Педагог ще на початку року складає план заходів, щоб мати час на їх підготовку. Важливо поєднати зусилля інших педагогів, оскільки найчастіше такий захід є загальношкільним чи залучає паралелі класів. Під час лекторію учні більш ґрунтовно ознайомлюються з інформацією про звичаї; якщо на уроках мистецтва чи художньої культури учні працюють над проектом, то його тематику варто також наблизити до теми свята; педагоги

хорового чи художнього шкільного гуртків долучаються до підготовки музичних номерів чи декорацій. Завучі з виховної роботи разом із учнями можуть відповідати за підготовку костюмів чи інших атрибутів.

Учитель, який безпосередньо організовуватиме захід, має знати особливості обряду, аналогічні обряди в різних регіонах України.

Серед розмаїття обрядів Поділля виокремимо весняні – «Топтання рясту» і «Колодка».

Інформація для вчителя. Зміст звичаїв

У прадавніх слов'ян був звичай зустрічаючи весну, виганяти, ховати або топити зиму. Для цього робили з соломки її опудало, одягали його, співали над ним пісні, а потім роздягали, топили, палили або рубали. Після спалення попел кидали у воду або ж розсівали скрізь по городу, приказуючи: «Най свята земля зими не боїться».

Не менш поетичний, сповнений віри й надії на оновлення всього живого обряд «Топтання рясту». Ряст, пролісок – це перші квіти, які з'являються на узліссях, у галях. На Поділлі вважають, що пролісок – це символ надії, щастя, молодості краси. Хто знайде пролісок на Благовіщення й зірве його, буде щасливим і здоровим. Коли зацвітали ряст і проліски, дівчата йшли до лісу, знаходили квіти, топтали і промовляли: «Топчу, топчу ряст, ряст. Бог здоров'я дасть, дасть. Дай, Боже, діджати, щоб на той рік топтати!» або: «На здоров'я, на щастя!». Вірили, що людина, яка доторкнулася до живої природи, набереться сил і здоров'я і зможе зустріти наступну весну. Якщо на Благовіщення, йдучи по воду, дівчина знайде первоцвіт, то це знак, що вона цього літа вийде заміж, – так вважали наші пращури.

Під час виконання обряду учасники співають веснянок. Найчастіше їх виконують одночасно з танцями та іграми. Піснями «закликають» весну та добрий урожай.

У різних регіонах України веснянки називають гагілками, ягілками, гаївками, а на Яворівщині (Львівська область) – риндзівками. Особливість риндзівок у тому, що вони співалися під час Великодня, були віншувальні за характером, за них давали винагороду (як на Коляду). Мелодії веснянок побудовані на багаторазовому повторенні однієї-двох послідовностей у межах невеликого діапазону.

Різновидом веснянок є гаївки – твори усної народної словесності, якими супроводжувались обрядові дійства, весняні ігрища та святкування, що відбувались у галях, лісах чи поблизу водоймищ. Існує думка, зокрема О. Петрицького, що термін «гаївка» походить від назви індійського свята весни «гулі» або «голі». Дослідник С. Килимник заперечує це і, посилаючись на В. Гнатюка, доводить – «гаївка» походить від «гай» – місця проведення язичницьких оргій та забав, звідси – часті рефрени типу «гай-гай», «ой, гай», «гаю-гаю» та ін. [2, с. 140].

Дехто з дослідників не поділяє такої думки, оскільки поряд із терміном «гаївка» на різних територіях побутували інші назви пісень цього жанру. М. Грушевський, зокрема, подає такі: «яївка», «гаїлка», «гаїлка», «яїлка», «маїлка», «галанівка», «лаголайка» та ін. Ф. Колесса вважав, що особливість гаївок полягає в тому, що вони виконувалися тільки під час Великодніх свят, а веснянки, на його думку, «обіймають, крім гаївкових ігор, ще й цілий цикл весняних пісень, які співаються вже від Благовіщення цілу весну, але в деяких сторонах (Поділля, Холмщина, Підлясся) вживають паралельно обох назв». В. Гнатюк висловив думку, що не кожному веснянку можна зачислити до гаївок, хоч кожна гаївка є веснянкою [2, с. 139].

Веснянки-гаївки – це дівоча творчість, вони мають самобутні, ні в кого не запозичені корені. Важливо, що вони мали, так би мовити, «прагматичну» мету, дійові функції – змусити магією, відповідними формулами – колективними словами-співами, ритмом, грою, танцями та хороводами – чаклувати природу, заворожувати добрі й лихі сили, прихилити їх на добро собі, своєму родові, своїй країні.

Методичні рекомендації педагогу-організатору заходу

Наступним етапом є написання сценарію. Слід брати до уваги можливість учнів-учасників, їхній вік (молодші школярі, учні основної школи) та кількість часу на підготовку. Якщо захід загальношкільний, він може тривати 1–3 години, тоді участь наймолодших учасників буде короткотривалою. Якщо захід готується для одного класу, він має бути нетривалим у часі й емоційно насиченим. Важливо, щоб кожен учасник дійства відтворював ролі, які близькі йому і які він може виконати. Наприклад: одні учні готують народознавчу інформацію, знаходять її, розпитують своїх бабусь і родичів, інші – узагальнюють і повідомляють цю інформацію, ще інші – співають веснянку тощо.

Коли в одному заході задіяні учні різного віку, це вимагає ретельного добору музичного матеріалу з врахуванням доступності обрядів для певних вікових категорій, вокально-хорові та артистичні можливості учасників.

У одному заході можливе ознайомлення учнів з декількома обрядами, які можна поєднати, відповідно побудувавши сценарій. Так, наприклад, обряд «Щедрування» чудово поєднується з «Водінням Кози» (це один із варіантів народного вертепу) або ж обряд «Шума заплігати» (накликати швидко розпускання дерев, посвята природі) – із весняними хороводами тощо.

Сценарій має виконувати низку функцій: навчальну (надавати учням пізнавальну інформацію, закріплювати чи узагальнювати поняття, знання, формувати інтерес до

нового), розвивальну (розвивати якості), виховну (виховувати повагу до традицій українського народу, любов до мистецтва свого краю, бажання їх досліджувати і вивчати), гедоністичну (викликати насолоду від мистецько-практичної діяльності – участі в постановці, святі). Відповідно формується і структура заходу. Розглянемо її на прикладі свята «**Подільські веснянки**».

1. Вступна частина. Привітальне слово ведучого (виглошення теми заходу, його спрямованості).

Ведучий. Найвищою вершиною весняної радості в народі було свято Великодня, яке огортало своєю величчю всіх: від малого до старого. Христове воскресіння є основою віри християнина. Це віра, яка оселилася в серцях людей усіх континентів. Прагнення заглибитися в таїну воскресіння відображено в різних культурах світу. Українське мистецтво, передусім народне, наскрізь пронизане ідеєю жертвності й самовдосконалення як однієї особи, так і всього народу.

2. Уведення у свято. Віршовані рядки, пісня (створення атмосфери свята, підготовки до обрядодійства). Їх виконання варто доручити молодшим школярам. На цьому святі можуть звучати такі рядки:

І знову все на повні груди
Дихнуло, збуджене життям,
І кожне серце чує чудо,
І світ увесь, неначе храм.
Горять свічки, блищать ікони,
Земля в молитві до небес...
«Христос воскрес!» – лунають дзвони,
І спів: «Воістину воскрес!»
І лине музика весіння,
Зринає пісня в унісон:
«Христос воскрес!» –
Бо воскресіння –
Природи вічної закон.
Весна – це сонця перемога.
У великодній світлий час
Ми наближаємось до Бога.
Бог наближається до нас.

3. Актуалізація знань учнів (стисло, узагальнено). Недопустимо захід перетворювати на лекцію і переважувати сприймання школярів матеріалом або ж повторювати те, що їм давно відомо. Для цього є уроки музики, гурткова робота. Наприклад, інформація щодо понять у галузі фольклору може бути подана *на уроці музики*. На святі доцільно лише зацентувати увагу школярів:

Ведучий. Сьогодні будемо возвеличувати природу нашого Поділля, закладати позитивну енергетику для хороших справ, закликати усі добрі сили до кожного із нас чудовими українськими веснянками. Веснянки співають

по всій Україні від Благовіщення до Зелених свят (Трійці). Водять їх скрізь – на вулицях села, на майдані коло церкви, на галявинах в лісі, в полі тощо.

4. Сприймання музичних творів чи їх виконання.

Якщо планується виконання твору, то ведучий обов'язково має зробити підводку до пісні, налаштувати слухачів на сприймання. Для цього можна запросити молодших школярів, які вийдуть з фотографіями чи малюнками і розкажуть про птахів – провісників весни.

1 *учень*. За уваленнями наших предків весну принесли на крилах пташки із вірію. Їх приліт вітали щедро розсипаним зерном.

2 *учень*. Упізнайте, хто повертається першим (учень показує фото жайворонків). Потім граки, дикі гуси, лелеки.

3 *учень*. За народним повір'ям, подвір'я, де звили гніздо лелеки, буде щасливим.

4 *учень*. Прикликаючи урожай на своє поле, господар простягав до птаха шматочок хліба.

5 *учень*. А ще навчали: побачивши журавля, треба вголос казати «крук» або «веселик», а не журавель. Бо журитимешся цілий рік. Селяни по жайворонках ворожать на врожай: якщо жайворонки летять високо над землею, то це вони «до Бога летять молитися», – буде врожай на збіжжя.

Ведучий. Нумо, попросимо цих чарівних птахів принести нам усім щастя та здоров'я, нехай вони помоляться за усіх нас, за наш подільський край, за нашу Україну.

Звучить веснянка «Ой ти, жайворонку».

Soprano

1. Ой, ти жай - во - рон - ку, ран - ня пта - шки - ньо.

2. Ой, чо - го ж так рано
3. ви ру вилітаєш?
Приспів: Рано - раненько, з виру вилітаєш.
3. Мене пташки били,
3. ви ру виганяли.
Приспів: Рано - раненько, з виру виганяли.
4. А в чужій сторонці
Пшениця по мірці.
Приспів: Рано - раненько, пшениця по мірці.

2. Ой, чо - го ж так рано

3. ви ру вилітаєш?

Приспів: Рано - раненько, з виру вилітаєш.

3. Мене пташки били,

3. ви ру виганяли.

Приспів: Рано - раненько, з виру виганяли.

4. А в чужій сторонці

Пшениця по мірці.

Приспів: Рано - раненько, пшениця по мірці.

5. Проведення обряду.

Примітка: захід може виконуватися і в приміщенні школи, і на подвір'ї. До нього можна залучити учнів початкової школи (глядачів і частково – учасників), батьків (організаторів і учасників).

Ведучий. Наше свято продовжується давнім обрядом українців – топтанням рясту. Ряст – це найперші кві-

ти, які символізують прихід весни. Існує повір'я: хто перший знайде цю дивовижну квітку, той цілий рік, до настання нового Великодня буде здоровим і щасливим. Подивимось, як цей обряд виконували у прадавні часи.

Сам обряд може складатися з декількох частин:

А) Показ обряду підготовленими учасниками.

1 *дівчина* (знаходить ряст і радісно вигукує).

Сонце гріє, світить ясно,

Ряст синіє, квітне ясно.

Гей, дівчата й хлопці, – з хати,

Будем ряст у лісі рвати!

2 *дівчина* (знаходить ряст, вигукує).

Топчу, топчу ряст, ряст,

Бог здоров'я дасть, дасть!

Ще буду топтати,

Щоб на той рік діждати.

Б) Залучення до обряду глядачів. Ряст знаходять ще декілька дівчат, які з радістю перегукуються і промовляють певні слова. Так поступово збираються дівчата.

В) Виконання обряду й пісень учасниками разом із гостями. Наприклад, «Топтання рясту» та «Закликання весни» (звучать заклички «Благослови, мати», «Вербовая дощечка»).

6. *Виступи підготовлених класів чи гуртів*. Якщо в заході беруть участь декілька класів, колективів (танцювальні ансамблі, хори), то вони можуть долучатися до дійства за розробленим сценарієм. Ведучий перед кожним номером коротко коментує кожний виступ.

Ведучий. Культ природи (разом із аграрними мотивами) широко відображено в назвах танків та їх сюжетах – «Мак», «Льон», «Горобчик» тощо, а також у характері рухів і танцювальних фігур. У деяких веснянках збереглися спосади про життєвий уклад і лицарство часів Київської Русі, згадуються «городи турецькі»; деякі танки нагадують реалії феодального часу. Це веснянки – «Королі», «Воротарчик», у яких відтворюються картини середньовічних фортець з мостами, ворітьми та мурами, які учасники гри «зображали», «завойовували».

«Маки, маки, маківочки» – веснянка аграрної тематики. Відображає увесь процес вирощування городини. Водночас цією веснянкою дівчата зустрічають весну. Ця веснянка записана в с. Михайлівці Хмельницького району відомою подільською поетесою Надією Пукас.

1. Ма - ки, ма - ки, ма - кі - во - чі - ки, зо - ло - ті - ї го - ло - во - чки,
шре - крас - ні - ї на - ня - но - чі - ки,
ста - по - п'ять - ся праз, в пісі до - ло - ні трясь.
Ші - ло - мо, сирі - си - мо, як сі - зять мак, як сі - зять мак.

2. Повторюються слова першого куплету, але змінюється останній рядок:

Як полють мак, як полють мак.

3. Повторюються слова першого куплету, але змінюється останній рядок:

Як віють мак, як віють мак.

4. *Маки, маки, маківочки,*

Золоті головочки,

Прекрасні паняночки,

Становіться враз,

Всі в долоні трясь.

А за тую маківочку

Ми попросим паняночку,

А котру ж дать, а котру ж дать?

7. Спільна виконавська діяльність учасників і глядачів. Кульмінація свята. Обряд не може вважатися повноцінним, якщо до нього не долучаються глядачі – батьки, діти, вчителі. Твір для виконання має бути відомий усім, наприклад, «Подоляночка».

Ведучий. Наступна веснянка – знаменита і всім відома «Подоляночка». Її співають і малі діти, й дорослі дівчата. Але не всім відомо, що ця веснянка – справжній гімн весні, її пробудженню, воскресінню рослиного світу, радості, що її приносить весна. Коло дівчат символізує сонце, дівчина всередині – весну (*спільне виконання пісні*).

Традиційну «Подоляночку» можна замінити «*Огірками*» – веснянкою, виконавці якої магічними рухами закликають добрий урожай, швидкий та буйний ріст й завивання огірків та усієї городини. Виконати цю веснянку запрошуються дівчата із факультету мистецтв (учні певного класу тощо).

Жваво

Soprano

Пи - та - ла - ся ми - ги до - ки, чи сі - я - ла о - ті - ро - ки?

Віють - ся, віють, віють - ся, віють. Аж - ся лю - ди ди - ву - ють.

Віють - ся, віють, віють - ся, віють. Аж - ся лю - ди ди - ву - ють.

8. Прикінцева частина сценарію.

Ведучий. А чи знаєте ви, що веснянки втілюють ідею безкінечного космічного руху. «*Кривий танець*» – це рух, кінця й початку якого не можна знайти, не можна його пізнати. Тут і рух сонця, і зміна пори року, і цикл життя – народження, життя і смерть: «То вгору, то в долину, то в ружу, то в калину...».

Інший варіант «Кривого танцю»:

1. Ми кри - но - го тан - цю віе - мо, кш - ця бо - му

це знай - де - мо, кш - ця бо - му це знай - де - мо.

2. *Треба йому кінець звести,*
Треба йому вінець сплести. – 2 рази

3. *Ой плела я той віночок*
Та ще вчора із вечора. – 2 рази

4. *Повішала та й на березі,*
Із дерева та й на дерево. – 2 рази

9. Кінцева частина свята. Цікавим обрядом закликання весни є випікання з тіста ластівок або жайворонків (на деяких теренах цих пташечок роблять із дерева).

Ведучий. У народі кажуть, що в день Сорока святих мучеників (22 березня) сорока кладе в своє гніздо сорок прутиків: прилітають із вирію сорок жайворонків; господині печуть сорок кренделів (тістечок) у формі пташечок і роздають дітям, – «щоб птиця водилася».

Учні підіймають жайворонят та ластівок високо над головою і кличуть голосно весну, а потім пригощаються і пригощають усіх присутніх на святі (батьків, однокласників, бабусь, які й приготували це печиво).

Чудово, якщо є змога провести обряд на шкільному подвір'ї, із залученням шкільної громади. Як правило, для такого свята обирають інсценізацію чи театралізацію обряду і доручають виконання головних ролей старшим учням.

Отже, музичний фольклор, народні обряди, звичаї мають широкий спектр виховної дії. Адже вони містять побутову, природничу, краєзнавчу, соціальну, національну і світоглядну інформацію. Учні, які залучаються до проведення таких обрядів, через міжособистісне спілкування в процесі колективної діяльності мають змогу творчо розвиватися, реалізовувати музичні здібності. Змістовні творчі заходи в позаурочному навчально-виховному процесі впливають на загальний гармонійний розвиток особистості учня і сприяють відродженню національної самобутності українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Весняні обряди, звичаї та свята українців. На допомогу працівникам клубних закладів і народних домів «Просвіта», керівникам фольклорних колективів / упоряд. Валькова В. Б. – К. : ІПК ПК, 1993. – 40 с.

2. *Гнаток В. Гаївки* // В. Гнаток. Вибрані твори про народну творчість. – К. : Наук. думка, 1966. – 247 с.

3. *Грушевський М.* Історія української літератури : т. І. – Київ – Львів, 1923. – 360 с.

4. *Килимник С.* Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : [у 3 кн., 6 т.] : факс. вид. / С. Ки-

лимник. – Кн. II, т. 3 (Весняний цикл). – К. : АТ «Обереги», 1994. – 524 с.

5. Кропивницький В. Перші кроки у світ української народної пісні : навч. посіб. / В. Кропивницький. – Хмельницький : Поділля, 1998. – 151 с.

6. Маховська С. Дитина: родини, хрестини, перші кроки (родинно-обрядовий та дитячий фольклор Хмельниччини) : монографія / С. Маховська. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори – 2006», 2013. – 216 с.

7. Нагорний Л. На добридень, люди : Подільські народні пісні / Л. Нагорний. – Хмельницький, 1990. – 79 с.

Стаття надійшла до редакції 10 лютого 2014 року

Яківчук Г. Воспитание школьников на украинских фольклорных традициях во внеклассной работе

Статья содержит методические рекомендации учителям музыки, воспитателям для организации воспитательной работы, направленной на ознакомление и изучение музыкального фольклора своего края школьниками. На примере использования подольских обрядов автор показывает процесс подготовки мероприятий, подбора му-

зыкального материала и предлагает фрагмент сценария с методическим комментарием. Приведены малоизвестные образцы подольского фольклора, которые обогатят педагогическую практику, расширят репертуар учителей музыки и помогут им заинтересовать учащихся украинскими традициями.

Ключевые слова: школьники, украинские фольклорные традиции, внеклассная работа, музыкальный фольклор Подолья.

Yakivchuk G. Education of schoolboys on Ukrainian folk-lore traditions in extracurricular work

This article contains guidelines for teachers of music, teachers of educational work in the organization of educational activities aimed at exploring and studying the folk music of his land. On the example of Podolsk rites author describes the process of training activities, selection of musical material, and provides samples script with methodological commentary. The article presents examples of Podolski folklore which are infrequent in music and teaching practice that will expand the repertoire of music teachers and will help them to interest student Ukrainian traditions.

Keywords: schoolboys, ukrinskie folk-lore traditions, extracurricular robot, musical folk-lore of Podolya.

УДК 37.036-053.5:37.018.32

Оксана Джафарова,
ст. викладач кафедри початкової освіти РВНЗ
«Кримський інженерно-педагогічний університет» (м. Сімферополь)

ДІАГНОСТИКА ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ УЧНІВ

У статті розглянуто підходи до виявлення творчого самовираження в молодших школярів у художній діяльності в умовах навчально-виховного процесу шкіл-інтернатів. Розроблені діагностичні завдання й процедура обстеження учнів на матеріалі образотворчого мистецтва можуть використовуватися не тільки з діагностичною метою, а й для активізації творчого самовираження та самокоординації емоційного стану вихованців шкіл-інтернатів. Характеристика рівнів творчого самовираження допоможуть педагогам коректувати систему методів і прийомів роботи зі школярами.

Ключові слова: творче самовираження, учні початкової школи, школи-інтернати, художня діяльність, діагностика творчого самовираження.

Для розробки ефективних шляхів активізації творчого самовираження в умовах роботи шкіл-інтернатів на особливу увагу заслуговує виявлення рівнів творчого самовираження, яке доцільно здійснювати, починаючи з молодших класів, – отримані дані допоможуть педагогу скласти уявлення про перебіг цього процесу, намалюва-

ти своєрідний «портрет» школяра і відповідно побачити прогалини, на які варто спрямувати зусилля. Виявити рівень розвитку якостей, які «відповідають» за творче самовираження, сприяють цьому процесу, можливо тільки в умовах експериментального дослідження – тести, анкетування чи опитування не дадуть достовірної ін-